

Ezaugarriak

23. Alokutiboa eta tratamenduak: hiketa, xuketa eta zuketa

Deskribapen laburra

Eredu orokorra. Aditz jokatuak predikatuko argumentuei dagokien ergatibo, absolutibo eta datibo komunztadura erakusten du.

(1)	Zuk	niri	liburua	ekarri	didazu
	2NONFAM.ERG	ni.DAT	liburua.ABS	ekar.PTCP	(3ABS).edun.APPL.1SG.DAT.2NON-FAM.ERG
(2)	Aita	joan	da		
	aita	joan	(3ABS).izan		

Hizkera eredia 1. Hizkera batzuetan, mintzakideari dagokion alokutibo komunztadura ere ager daiteke aditz jokatuan (3b). Komunztadura morfema hau eta familiarteko 2. pertsonako ergatibo (eta datibo) komunztadura morfemak homofonoak dira (3a).

(3a)	Hik	liburua	ekarri	duk/n
	2FAM.ERG	liburua.ABS	ekar.PTCP	(3ABS).edun.2FAM.ERG.M/F
(3b)	Jon	etorri	duk/n	
	Jon.ABS	etor.PTCP	(3ABS).edun.ALLO.M/F	

Azpi-hizkera eredia. «(Central Basque) An innovation originating from the Beterri is adding *tx-* to hitano verbs. This is seen mostly in the absolute-ergative, absolute-dative-ergative in the past tense, and in synthetic verbs. This has also spread to Urolaldea.» (Zuazo 2013: 99) (b v a adibidea).

(4a) Nago

1SG.ABS.egon

(4b) Natxiok/n

1SG.ABS.egon.ALLO.M/F (Zumaia Basque, Zuazo 2013: 99)

Honen berri non: Beterrin eta Urolaldean (Zuazo 2013: 47). Ikus Agirre (2016) Errezilgo euskararako (Urolaldea).

Hizkera eredia 2. Hizkera batzuetan, mintzakideari dagokion *zuketako* alokutibo komunztadura ere ager daiteke aditz jokatuan. Komunztadura morfema hau eta ez-familiarteko 2. pertsonako ergatibo (eta datibo) komunztadura morfemak homofonoak dira.

(5) Aita joan duzu
aita joan.PTCP (3ABS).edun.2ALLO

Hizkera eredia 3. Zenbait hizkeratan, genero bereizketarik gabeko *xukako* tratamendua dago eta mintzakideari dagokion alokutibo komunztadura ere ager daiteke aditz jokatuan.

(6) Aita joan duxu
aita joan.PTCP (3ABS).edun.2ALLO

Azpi-hizkera eredia. Hizkera batzuetan, alokutiboa ez den *xu* tratamendua soilik dago.

(7) Aita ikusi duxu
aita ikus.PTCP (3ABS).edun.2ERG

Kapitulua: Kasu eta komunztadura

Gako-hitzak: aditz laguntzaile alternantzia, alokutiboak, bigarren pertsona, bokatiboak, familiarteko eta ez-familiartekoa, femeninoa, maskulinoa, mintzakidea, tratamendua

Aipamenak:

Agirre, Eñaut. 2016. *Ɛxe* morfema, erdialdeko hizkeretako alokutiboetan (Errezilko kasua). handout, Euskal Dialektologia Mintegia, UPV/EHU.

Aizpurua, Ainhoa. 2016. «Aditz jokatuetakoa/-e bokalen aurkakotasunaz bi hitz». handout, Euskal Dialektologia Mintegia, UPV/EHU.

Alberdi, Xabier. 1995. «The development of the Basque System of terms of address and the allocutive conjugation». In Jose Ignacio Hualde, Joseba A. Lakarra and Robert L. Trask (eds.), *Towards a history of the Basque language*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins. 275-295.

Alberdi, Xabier. 1996. *Euskararen tratamenduak: erabilera*. Bilbo: Euskaltzaindia.

Haddican, Bill. 2015. «A note on Basque vocative clitics». In Beatriz Fernández and Pello Salaburu (eds.) *Ybon Sarasola Gorazarre. Homenatge, Homenaje*. UPV/EHU. 303-317.

Haddican, Bill. 2018. «The syntax of Basque allocutive clitics» *Glossa: a journal of general linguistics*, 3(1), 101.

Oyharçabal, Beñat. 1993. «Verb Agreement with Non Arguments: On Allocutive Agreement». In Jose Ignacio Hualde and Jon Ortiz de Urbina (eds.), *Generative Studies in Basque Syntax*. Amsterdam: John Benjamins. 89-114.

Rebuschi, Georges. 1984. *Structure de l'énoncé en basque*. Paris: SELAF.

Zuazo, Koldo. 2013. *The dialects of Basque*. Reno: University of Nevada.

Erantzunak

(3a) Hik liburua ekarri duk/n

BiV kodea	Herria	Euskalkia	Balioa	Datu emailea
A-ara	Aramaio	Mendebaldekoa	Bai	Txipi Ormaetxea
N-arb	Arbizu	Nafarra	Bai	Juanjo Olasagarre
N-ari	Arizkun (Baztan)	Nafarra	Bai	Pello Salaburu
B-art	Artea	Mendebaldekoa	Bai	Igor Estankona
G-azp	Azpeitia	Erdialdekoa	Bai	Patxi Goenaga
G-bei	Beizama	Erdialdekoa	Bai	Lourdes Otaegi
G-ber	Bergara	Mendebaldekoa	Bai	Alexander Artzelus
G-elg	Elgoibar	Mendebaldekoa	Bai	Ane Odria
G-ert	Errenteria	Erdialdekoa	Bai	Aritz Irurtzun
N-elk	Etxaleku (Imotz)	Erdialdekoa	Bai	Imotz
B-get	Getxo	Mendebaldekoa	Bai	Xabier Bilbao
N-goï	Goizueta	Nafarra	Bai	Juan Jose Zubiri
G-her	Hernani	Erdialdekoa	Bai	Eñaut Agirre
G-iru	Irun	Erdialdekoa	Bai	Ricardo Etxepare
G-its	Itsasondo	Erdialdekoa	Bai	Urtzi Etxeberria
L-lar	Larresoro	Nafar-lapurterra	Bai	Céline Mounole
B-loi	Loiu	Mendebaldekoa	Bai	Oihana Astobieta
B-mab	Mallabia	Mendebaldekoa	Bai	Koldo Zuazo
N-mez	Mezkiritz (Erroibar)	Nafarra	Bai	Orreaga Ibarra
B-mun	Mungia	Mendebaldekoa	Bai	Miren Ibarluzea
NB-ora	Oragarre	Nafar-lapurterra	Bai	Itxaro Borda
N-orb	Orbaizeta	Nafarra	Bai	Iñaki Camino
B-otx	Otxandio	Mendebaldekoa	Bai	Xabier Burgete
N-urd	Urdiain	Nafarra	Bai	Iñigo Urrestarazu
Z-urd	Urđiñarbe	Zuberotarra	Bai	Maidar Bedaxagar
L-zib	Ziburu	Nafar-lapurterra	Bai	Maitena Duhalde

B-ger	Gernika	Mendebaldekoa	Ez	Alaine Barruetabeña
-------	---------	---------------	----	---------------------

(3b) Jon etorri duk/n

BiV kodea	Herria	Euskalkia	Balioa	Datu emailea
A-ara	Aramaio	Mendebaldekoa	Bai	Txipi Ormaetxea
N-arb	Arbizu	Nafarra	Bai	Juanjo Olasagarre
N-ari	Arizkun (Baztan)	Nafarra	Bai	Pello Salaburu
B-art	Artea	Mendebaldekoa	Bai	Igor Estankona
G-azp	Azpeitia	Erdialdekoa	Bai	Patxi Goenaga
G-bei	Beizama	Erdialdekoa	Bai	Lourdes Otaegi
G-ber	Bergara	Mendebaldekoa	Bai	Alexander Artzelus
G-elg	Elgoibar	Mendebaldekoa	Bai	Ane Odria
G-ert	Errenteria	Erdialdekoa	Bai	Aritz Irurtzun
N-elk	Etxaleku (Imotz)	Erdialdekoa	Bai	Imotz
B-get	Getxo	Mendebaldekoa	Bai	Xabier Bilbao
N-goï	Goizueta	Nafarra	Bai	Juan Jose Zubiri
G-her	Hernani	Erdialdekoa	Bai	Eñaut Agirre
G-iru	Irun	Erdialdekoa	Bai	Ricardo Etxepare
G-its	Itsasondo	Erdialdekoa	Bai	Urtzi Etxeberria
L-lar	Larresoro	Nafar-lapurterra	Bai	Céline Mounole
B-loi	Loiu	Mendebaldekoa	Bai	Oihana Astobietta
B-mab	Mallabia	Mendebaldekoa	Bai	Koldo Zuazo
N-mez	Mezkiritz (Erroibar)	Nafarra	Bai	Orreaga Ibarra
B-mun	Mungia	Mendebaldekoa	Bai	Miren Ibarluzea
NB-ora	Oragarre	Nafar-lapurterra	Bai	Itxaro Borda
N-orb	Orbaizeta	Nafarra	Bai	Iñaki Camino
B-otx	Otxandio	Mendebaldekoa	Bai	Xabier Burgete
N-urd	Urdiain	Nafarra	Bai	Iñigo Urrestarazu
Z-urd	Urdiñarbe	Zuberotarra	Bai	Maidier Bedaxagar
L-zib	Ziburu	Nafar-lapurterra	Bai	Maitena Duhalde
B-ger	Gernika	Mendebaldekoa	Ez	Alaine Barruetabeña

(4b) Natxiok/n

BiV kodea	Herria	Euskalkia	Balioa	Datu emailea
G-azp	Azpeitia	Erdialdekoa	Bai	Patxi Goenaga
G-bei	Beizama	Erdialdekoa	Bai	Lourdes Otaegi
G-her	Hernani	Erdialdekoa	Bai	Eñaut Agirre

G-iru	Irun	Erdialdekoa	Bai	Ricardo Etxepare
G-its	Itsasondo	Erdialdekoa	Bai	Urtzi Etxeberria
A-ara	Aramaio	Mendebaldekoa	Ez	Txipi Ormaetxea
N-arb	Arbizu	Nafarra	Ez	Juanjo Olasagarre
N-ari	Arizkun (Baztan)	Nafarra	Ez	Pello Salaburu
B-art	Artea	Mendebaldekoa	Ez	Igor Estankona
G-ber	Bergara	Mendebaldekoa	Ez	Alexander Artzelus
G-elg	Elgoibar	Mendebaldekoa	Ez	Ane Odria
G-ert	Errenteria	Erdialdekoa	Ez	Aritz Irurtzun
N-elk	Etxaleku (Imotz)	Erdialdekoa	Ez	Imotz
B-ger	Gernika	Mendebaldekoa	Ez	Alaine Barruetabeña
B-get	Getxo	Mendebaldekoa	Ez	Xabier Bilbao
N-goi	Goizueta	Nafarra	Ez	Juan Jose Zubiri
L-lar	Larresoro	Nafar-lapurterra	Ez	Céline Mounole
B-loi	Loiu	Mendebaldekoa	Ez	Oihana Astobieta
B-mab	Mallabia	Mendebaldekoa	Ez	Koldo Zuazo
N-mez	Mezkiritz (Erroibar)	Nafarra	Ez	Orreaga Ibarra
B-mun	Mungia	Mendebaldekoa	Ez	Miren Ibarluzea
NB-ora	Oragarre	Nafar-lapurterra	Ez	Itxaro Borda
N-orb	Orbaizeta	Nafarra	Ez	Iñaki Camino
B-otx	Otxandio	Mendebaldekoa	Ez	Xabier Burgete
N-urd	Urdiain	Nafarra	Ez	Iñigo Urrestarazu
Z-urd	Urdiñarbe	Zuberotarra	Ez	Maidar Bedaxagar
L-zib	Ziburu	Nafar-lapurterra	Ez	Maitena Duhalde

(5) Aita joan duzu

BiV kodea	Herria	Euskalkia	Balioa	Datu emailea
NB-ora	Oragarre	Nafar-lapurterra	Bai	Itxaro Borda
Z-urd	Urdiñarbe	Zuberotarra	Bai	Maidar Bedaxagar
A-ara	Aramaio	Mendebaldekoa	Ez	Txipi Ormaetxea
N-arb	Arbizu	Nafarra	Ez	Juanjo Olasagarre
N-ari	Arizkun (Baztan)	Nafarra	Ez	Pello Salaburu
B-art	Artea	Mendebaldekoa	Ez	Igor Estankona
G-bei	Beizama	Erdialdekoa	Ez	Lourdes Otaegi
G-ber	Bergara	Mendebaldekoa	Ez	Alexander Artzelus
G-elg	Elgoibar	Mendebaldekoa	Ez	Ane Odria

G-ert	Errenteria	Erdialdekoa	Ez	Aritz Irurtzun
B-ger	Gernika	Mendebaldekoa	Ez	Alaine Barruetabeña
B-get	Getxo	Mendebaldekoa	Ez	Xabier Bilbao
N-go	Goizueta	Nafarra	Ez	Juan Jose Zubiri
G-her	Hernani	Erdialdekoa	Ez	Eñaut Agirre
B-lek	Lekeitio	Mendebaldekoa	Ez	Arantzazu Elordieta
B-loi	Loiu	Mendebaldekoa	Ez	Oihana Astobieta
N-mez	Mezkiritz (Erroibar)	Nafarra	Ez	Orreaga Ibarra
B-mun	Mungia	Mendebaldekoa	Ez	Miren Ibarluzea
N-orb	Orbaizeta	Nafarra	Ez	Iñaki Camino
B-otx	Otxandio	Mendebaldekoa	Ez	Xabier Burgete
N-urd	Urdiain	Nafarra	Ez	Iñigo Urrestarazu
L-zib	Ziburu	Nafar-lapurtarra	Ez	Maitena Duhalde

(6) Aita joan duxu

BiV kodea	Herria	Euskalkia	Balioa	Datu emailerak
NB-ora	Oragarre	Nafar-lapurtarra	Bai	Itxaro Borda
A-ara	Aramaio	Mendebaldekoa	Ez	Txipi Ormaetxea
N-arb	Arbizu	Nafarra	Ez	Juanjo Olasagarre
N-ari	Arizkun (Baztan)	Nafarra	Ez	Pello Salaburu
B-art	Artea	Mendebaldekoa	Ez	Igor Estankona
G-bei	Beizama	Erdialdekoa	Ez	Lourdes Otaegi
G-ber	Bergara	Mendebaldekoa	Ez	Alexander Artzelus
G-elg	Elgoibar	Mendebaldekoa	Ez	Ane Odria
G-ert	Errenteria	Erdialdekoa	Ez	Aritz Irurtzun
B-ger	Gernika	Mendebaldekoa	Ez	Alaine Barruetabeña
B-get	Getxo	Mendebaldekoa	Ez	Xabier Bilbao
N-go	Goizueta	Nafarra	Ez	Juan Jose Zubiri
G-her	Hernani	Erdialdekoa	Ez	Eñaut Agirre
B-lek	Lekeitio	Mendebaldekoa	Ez	Arantzazu Elordieta
B-loi	Loiu	Mendebaldekoa	Ez	Oihana Astobieta
N-mez	Mezkiritz (Erroibar)	Nafarra	Ez	Orreaga Ibarra
B-mun	Mungia	Mendebaldekoa	Ez	Miren Ibarluzea
N-orb	Orbaizeta	Nafarra	Ez	Iñaki Camino
B-otx	Otxandio	Mendebaldekoa	Ez	Xabier Burgete
N-urd	Urdiain	Nafarra	Ez	Iñigo Urrestarazu

Z-urd	Urdiñarbe	Zuberotarra	Ez	Maidar Bedaxagar
L-zib	Ziburu	Nafar-lapurtarra	Ez	Maitena Duhalde

(7) Aita ikusi duxu

BiV kodea	Herria	Euskalkia	Balioa	Datu emalea
NB-ora	Oragarre	Nafar-lapurtarra	Bai	Itxaro Borda
A-ara	Aramaio	Mendebaldekoa	Ez	Txipi Ormaetxea
N-arb	Arbizu	Nafarra	Ez	Juanjo Olasagarre
N-ari	Arizkun (Baztan)	Nafarra	Ez	Pello Salaburu
B-art	Artea	Mendebaldekoa	Ez	Igor Estankona
G-bei	Beizama	Erdialdekoa	Ez	Lourdes Otaegi
G-ber	Bergara	Mendebaldekoa	Ez	Alexander Artzelus
G-elg	Elgoibar	Mendebaldekoa	Ez	Ane Odria
G-ert	Errenteria	Erdialdekoa	Ez	Aritz Irurtzun
B-ger	Gernika	Mendebaldekoa	Ez	Alaine Barruetabeña
B-get	Getxo	Mendebaldekoa	Ez	Xabier Bilbao
N-goï	Goizueta	Nafarra	Ez	Juan Jose Zubiri
G-her	Hernani	Erdialdekoa	Ez	Eñaut Agirre
B-lek	Lekeitio	Mendebaldekoa	Ez	Arantzazu Elordieta
B-loi	Loiu	Mendebaldekoa	Ez	Oihana Astobieta
N-mez	Mezquiritz (Erroibar)	Nafarra	Ez	Orreaga Ibarra
B-mun	Mungia	Mendebaldekoa	Ez	Miren Ibarluzea
N-orb	Orbaizeta	Nafarra	Ez	Iñaki Camino
B-otx	Otxandio	Mendebaldekoa	Ez	Xabier Burgete
N-urd	Urdiain	Nafarra	Ez	Iñigo Urrestarazu
Z-urd	Urdiñarbe	Zuberotarra	Ez	Maidar Bedaxagar
L-zib	Ziburu	Nafar-lapurtarra	Ez	Maitena Duhalde